

AUTHOR _____

NO. 5659

TITLE תנוכה כתביו

RR _____

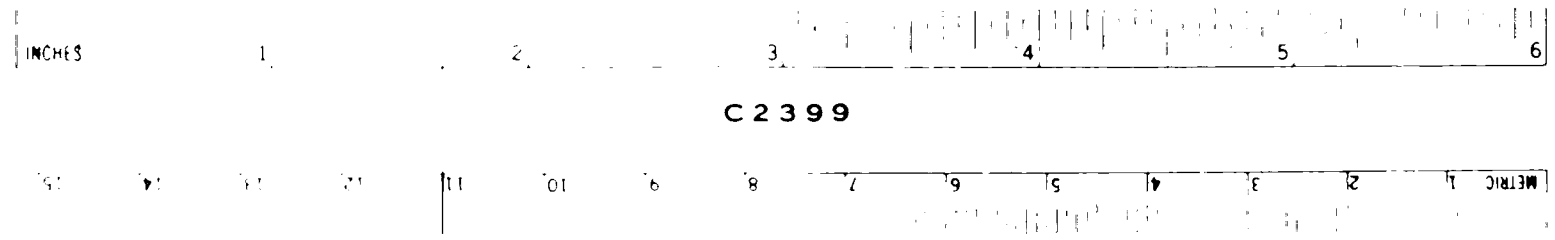
IMPRINT _____

CALL NO. _____

DATE MICROFILMED _____

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע



FILMED FOR THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA

XEROX University Microfilms, Inc.
A KODAK COMPANY



Halberstamm Collection

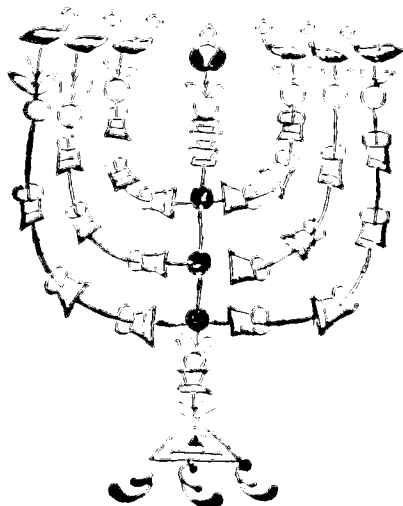
VR*

בע"ה

חנוכה כתבית

ונג

מילי דנדיחתא



These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

הערה

לפאת מציאת רוע מקרי הזמן ותולדותיו אשר רבו כמו
כמו רבו , וחיליו כגבור משכיל לעומת כל בני
אדם גם בני איש יחד עשיר ואביון , יגודו על נפשותם
לבתר אותם בתוך תקנה אל הקנה , אשר לסיבותם
נפזרו אנה ואנה ובל ידעו מה , אף גם חכמי לב אנשי'
חכמים וידועים אשר יום ולילה לא יבזוהו מהניק מצור
דבש התורה והמדע , גם אותם יקראום כאלה , אשר
לפעמים לעיתות פניות עת יבקשו לשחרר מצינותם , לא
ידעו כמה יתחזכו נפשותם , אי לזאת חמלתי על זה ,
לחסוף ולכנוס כמה חידות חמודות מחכמי הזמן ואנשי
חיל חביבי מדע , אשר יסובו בלכתן על מלת חנוכה
ומספר נריתו , אף גם איזה מילי דבדיריתא אשר יאלו
מפי חכמי לב , וחכמי תבל ויולורה , וכאת' אל דבר חכמה אפי' כו' ,
למען התי' להם לנוח מרגשת רעיון רוחם , עת אשר נפשם
עליהם תשתוחח , ובעת כי עיניהם כמה יביטו יראו
בם , הלא ירחיבו לבבם , ממזוקותם אשר בקרבם :
והנה שמתי דמי מחיר הקונטרס הזה ב' פגי' טובי' , במחצב
טובה , ואם ייטב צעיניהם , אזי הנני לגמור בעזר העוזר
עוד עניינים רבים ונכבדים באופן היותר כמות , וכל עת
קבלי ההוצאת שעלו על קונטרס אחד- , אזי הנני להביא
לדפוס מהר קונטרס אחד ממורתו :

זימים

חידה א

זיתים יהיו לך ככל גפולך
לקחת מהם לא ישכן למאות
והיה לאות על ירך לך
למנין תספר באוני הור ודור

חידה ב

שכן מקדם למתהלך בנן
אם על כל גרנות דגן
לקחת אורות באריה בוכף
ארבעים תכנו ולא תוכף

חידה ג

היה אך שמח עת יביטו עיניך
ראש חודש ניסן וגם בסליו התשיעי
ולערב אל הנח ירך הישכך להגיתי
הנו חנוכה ומספר הגרות נצב לפניך

חידה ד

הן ראשי חדשים במספר לבלתי יחטאו
ואחריתם במספר ירחים אל יבואו
אף הראשון יצא כולו
זמוב לא יהיה כצילו

א ב בעל

חִידָה ה

בעל הון ורב עושה
ופועל צדק, ועושה יושר
הביטו נא עיניכם וראו
כי ראש לבית אבותיו הוא

חִידָה ו

כי יפלא ממך גרות הנובה
ובמות מספרם בלי תרעם
הלא היא כתובה ובספר חקוקה
ימים יוצרו ולא אחד בהם

חִידָה ז

בהעלותך גרות צפונה ודרומה
עד שתחפץ כי יהיו נגדך נצבים כחומה
עלי הכתוב, קירות לבך הומה
ותקח לו תבת גמא

חִידָה ח

כי יהיה בער עלי תלד
מבלי דעת כמה גרות לפניו
עלי הכתוב ישים לבו ועיניו
ותפתח ותראהו את הילד

חידה ט

האזיני מוסרי כי ה' שלחני
 עישו משפט וצדקה, נאם אני
 שפטו דל ויתום עני
 והנה מספר הנרות תנוכה לפני

חידה י

הלא און מילין תבחן
 אם נביא ה' קרא שמו שמה
 ואחרי אשר תמצא חן
 ואו תלבישה שש ברקמה
 וצניף מלוכה בכף תצנפה
 או מלת תעובה הנך יפה

חידה יא

ימים על ימי מלך תוסף
 ושנותיו כמו דור
 וארבעת פניו תארב כחתף
 הן כאורו תראה אור

חִידָה יב

לא טוב היות האדם לבדו
אעשה לו עזר כנגדו
ולא ירד אחרי כבודו
אם הוא יקל את ידו

חִידָה יג

לך מצא נא , חיצוי נער
וגם כביר העינים מראשותיו
ולא תהיה יחד כמיל ובער
מהשיג אורחותיו שם כם דברי אותותיו

חִידָה יד

הלא נפרש כפינו לאל
לאהבה אותו ולדבקה בו
ונבטוח כי יבא לציון גואל
אם נרכא לכל אחד ואחד לבנו

חִידָה טו

למתהלך לפני האלהים לנך תטה
ותעש בחפץ כפו הלכף כארגמן
הא לו זרע קודש משחת שמן
וכבודו עליו יראה , ראה והכיטה

עזרה עלי הגיון על השמינית מצור ירום ממנה
 ונח בארבעה עשר לתת לך חנינת
 את היריעה השישית אל מול פני האהל תהיה נכונה
 ולעשתי עשרה , מרה , אחת הנה ואת הנה
 וחמישיתו תוסיף עליו בשפת היריעה הקיצונה
 אז , תבת חנוכה ומספר נרותיה זה לך תרומת מתנה

חידה יז

זכרו ראשונות מעולם חסד יבנה
 למקצה תישעה חרשים זה יצא ראשונה

כיתשא את ראש חסן נזרוואת כהני המישנה
 שמן משחת קודש יהיה כהלוגרו עלי ראשו אחת בשנת
 לצקת את ארני קדשו עת היום פנה
 ולערב אל הנח ירך לאל אמונה
 ויצקת אגלי שמן על כל הכלים לבית אבותם שמונה
 וכבודו עליהם יזרח והיה אור הלכנה

וביום השביעי שוקיו עמודי שש תהיה לך ערנת
 חודש ושבת קרא מקרא לפני ה' ברננה
 וגם לשמונה אלה ילדה זכר לזכר עולם תהיינת
 ונוגה באור תהיה לעשות חנוכה ושמחה לאיש במענה
 בשמונה אנשים בשמות יקראו ישרתוכם בקודש ואינם

רואים תמונה

חידה יח

מִזְבֵּחַ חֲפֵטָה עִם נֶחֱלָה
שֶׁבַת אֲחִים גַּם יַחַד בְּתוֹךְ הַמַּסִּילָה
זָבַח אֵל הַתִּיכָה לְבִנְיָתָהּ מִזְבֵּחַ לְעוֹלָה
אֲשֶׁר מֵאֵז הִיָּתָה לְנֶס לְשֵׁם וּלְתַהֲלָה
לִקְץ הַיָּמִין לְחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי חוֹלְלָה
הַחֲכָמָה בְּכוֹרָה אוֹתָהּ נִפְשָׁה לְהֵבִיא תְּחִילָה
הַנֶּחֱלָה גַּם הִיא לְהֵבִיא רֵאשִׁית בִּיבוֹרֵי תְּגִילָה
הַטְּבָחָה הִיא הִלָּא לְבַתָּה מִה אִמּוּלָה
כְּאִמְרָה תְּשׁוּרָה אֵיךְ לְהֵבִיא לְרַקְמֹת יוֹבֵל שִׁי לָהּ
אִם לֹא כִי אֲנִדַּע אֵת מִקְלֵי הַשָּׁנִי לְמוֹלָה
וְתִבֵּא בְּקִרְבָּה אַחֵר בְּתוֹךְ לְרִשְׁנָה כֻּלָּה
וְאִם מִצְעָר הִיא וְתַחֲמִי נִפְשִׁי בְּגִלְלָה
אִז פֶּתַחַת פִּיהָ הַחֲכָמָה לְהַתְּהַלֵּל בְּמַהֲלָהּ
לֵאמֹר אֲשֶׁר תְּחִילוֹתַי לְבִנְיָן פֶּתַח אֶהְיֶה
דָּגָה עַל רֵאשִׁי תְּחִיל לְהִרְחִיב אֵת גְּבוּלָהּ
לְהֵבִיא בְּמַחְבֶּרֶת הַשָּׁנִית גַּם הַקִּיצִינָה כוֹלָה
אֵיךְ גַּם כְּחִי אֲשַׁחַד בְּעֵדָה לְסִלְדָה בְּחִילָה
וּלְעִבְרָה שְׁכֵם אַחֵר לְעִמּוֹד זְבוּרָה -
לְיִלָּה אֲזַר בְּעֵדָה וְכִי מִל אֲזַר מִלָּה

חִידָה יֵשׁ

כל אשר לו כנפים
 יתנו שבת ליושב שמים
 לאמר, הן עד הנה שוטטנו
 עתה, הפת נשבו ואנחנו נכלטנו. (עולם)

חִידָה יָד

אם הנרות יהיו לפניך נצבים גם קמים
 ובאוהך יהיה נראה אור
 קח לו גליון גדול
 ולכתוב עליו לא תחרול
 ויהי מקץ שנתיים ימים
 ופרעה חלם והנה עמד על היאור, (רנו)

חִידָה כֵּא

נח מצא מראשיתו
 וכל הגביאים מתנבאים באחריתו
 ושש משור באמצעיתו
 ותמצא חנוכה בכתיבתו (ג"ז)

כי

חידה כב

כי ימעט הבית מהיות משה
ולקח הוא יושב
כל מנין רעיון זה
יקר וגדולה לו יתנו (רמא)

חידה כג

אחוז לנו דג כדבר הארמי בשפתו
ושסעו זגבו ולקחו מחציתו
ותנו עליו גם ראשו גם אמצעיתו
אחרית וסוף מוכיח על תחילתו
ותמצא חנוכה ככתיבתו : (המר"ד)

חידה כד

נשא את ראש בני גרשן
גם הם לבית אבותם
אז יעלו הנרות ראשון ראשון
יחדיו יצהירו בין שורותם (רמ)

חידה כה

ותהר חוה ותלד שני בנים הבל וקין
 ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו בהרף עין
 ויפן כה וכה וירא כי אח אין
 ויותר הוא לברו לאמו יחידי
 ותאהבהו ותאמר בו אשבת פקירי : (ג"ז)

חידה כו

אם בתופס הכתוב ימלא את ידיו
 כי ישבו אחים יחדיו
 ומת אחד מהם וכן אין לו
 הלא יאירו מספר גרות בהיכלו

חידה כז

תן עיניך לעומת זה הכתוב
 המה ברעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעורר
 ואולם שלח ירך ואחוזרק בראש וסוף
 הראש והסוף וזולתם אך אחריתם ישכנו לברר (גל)

חידה כח

ראשית חכמה, גזר וגם כבוד הגזר

ותבלית נוחות, חונן וזרעו אך לברכה
לכל נפש אדם היה נא עוד
ותחשב לך לצדקה וחמת המלך שככה

חידה כט

הלא אם נתנוך ליועץ

איך במספר הנרות להיזת שליו

תעז, ויאמר חרבונה הנה העץ

ויאמר המלך תלוהו עליו (רמ"ל)

חידה ל

גם עושר גם רש

החפץ לרעת מספר נר חנוכה

מכף רגל ועד ראש

יהיה הנה מבטו כה (ג"ז)

מירי דבריחותא

סבל אחד חובר חברי, לרקמות האביל שי, לחכם אחד,
 אחד מחיבוריו, למען דעת הייטב בעיניו,
 החכם השקיף על פני הספר כולו, וישן ויאמר — מי
 יתנני ואזכה הגות בספרתך אשר כוננת — הפכל עלו
 זלכו שמת, על דברי החכם, בראותו כי ישרה ספרו
 בעיניו, ותשא חן וחסד לפניו, אז פתח החכם את
 פיהו בחכמה, — לא כן בני, לא מחשבותי מחשבותך,
 בא לא אל בית עקד הספרים, מאג עליון נגורים,
 וראה כי רבים קמים עלי, ויבקשו נפשי להגות בהם
 תמיד בלי מרגוע, ועתה הגד לא, כמה מאות ימי
 אדם על האדמה, עד כלות כל אלה, אם ארזני
 יתן דרור להגות בספרך — :

שלשה נערים הלכו בדרך, ופגשו בזקן אחד, ויברכו
 אוהו, ואף לזון חזדו להם, ויתעללו בו,
 הראשון ברכו, שלום לך אחי אברהם, השני, שלום לך אחי
 יצחק, והשלישי, שלום לך אחי יעקב, וימר אפו,
 ויען במענה רך, לא כן בניי — לא שגיתם בי, לא אחיכם
 אברהם, לא יצחק, אף לא יעקב, אחי, זולתי שאול בן
 קיש אשר ביקש את האמונות, אחי, והנה מצא להם — :

מילי דבריחותא

איש עזל אובז חטמה, אמר לגערו - הנני אעלה על
פרשי, ואירא פן אישן, לכן קום נא קרא אותי,
ואעירה, ואם תמנאיני רודם, לך זפגע צי, ואיקז,
ואני אתן לך משכורתך - האער עשה כאשר צווהו אדוניו,
ותפשו צבגדו לאמר - קום נא אדוני הקיפה משנתך -
ויקז העגל, ויאמר - תודה לך צני, כי עוררתני,
ואני לא אייחל דברי, כאשר זה הנפתחיד - וילך האיש
ויקח תפוח אחת, ויתן אותה ציד הגער, ויאמר -
הא לך שכרך - ויקח הגער אותה מידו ויען כמהתל -
(*) תחת התפוח, עוררתך - :

במהיבת רעים צבונים ומשכילים, הי' צער אחת
צינוגס, לא ידע דבר השכל, צלתי אל
האוכל שם עיניו, ודבר אין לו עם אדם, שערות ראש
הצער הזה קווצותיו תלתלים שחורות, ושער זקנו הפך
כולו לבן, וייתמהו כל המסיבה על תוארו ועל השמנות
צבע שערותיו, ויען אחד מהם - מה תתפלאו, הלא
תראו, כי צראשו לא עתל ולא יגע, ומנוער הוא מכל
תצונה, וצלחי חמור חמור חמורתיים לעבוד בו עבודה
פרך, לשבר ולגרם כל נחת טוב וירך - :

רב אחד, בעל אשת מדנים, גטה שכמו ימים רבים
לסבול זעקת ריב ומדון, ומכאובו נגדו תמיד אשר

ישא מאתה , ויהי כמחריש על רוב פשעי' , אכן היא ,
 כאשר תרצנה הימים , כן תרבה וכן תפרוץ לרוב
 להמריר חיון , וכעסתו נרתו , לתת לו דבר
 יום ביחמו כדי בזיון וקנף , ולא יוכל יוסיף עוד להתאבק
 על רוע מעללי' , כי חרה אפו מאוד , עד פתאום הסכים
 בדעתו להסתיר פניו ממנה , ולכלי דבר מאומה אתה מטוב
 עד רע , זאת הרגישה אותה עד מאוד , והיא מר לה ,
 לבה נעצבת ורוחה סרה , ורעיוני' נפזרו אנה ואנה ובל
 ידעה מה , עד אשר שפכה שיח לפני חתנה בן משק ביתה ,
 לאמור - בני , הגה חמיק פולה החדרה , לך נא וראה
 לדבר על לבו , אולי תוכל לו , להסיר אפו ממני , ואם
 אין משה אכזבי , כי טוב מותי מחיי - חפן הרב הבוא ,
 התאור חיל , חיש מהר לשאלתה , לא חשך מדבר , להטות
 את לבבו אלי חמוהו לאהבה אותה , ולהמריס כל שנאה
 ורגז מאת אשתו הרצנית , ובמתק לשונו פתח למול חותנו
 הרב לאמור - אבי , אתפלל , הלא אדוני נדקת הנדיק עליו
 חיי' , ולמה זה , אחרי אשר גם עושר גם כבוד בחר
 ה' לנחלה לו , נשאו לבו לשבת כפא הרצנות , נגד אמרם
 ז"ל ושנא את הרצנות , אם לא כי יתשוב אדוני להסב
 כוונתם לאמור ושנא את הרצנית - :

הערה אחת קטנה

היות לא בירי עיתותי להכין ביאר

ולמסעה. על כל חידה וחידה

אם לאפס מציאת הזמן כי יקרבו ימי תנוכה

לבוא. אם לפאת כי תכבד עלי ההוצאות

הדפוס לריבוי כמותם. לבצע מעליהם בפעם

אחת. אחת היא על כן אמרתי. לבונן

קונטרס מיוחד עליהם. ולקדוא בשם מבין

חידות. ולכלי הוציא דיקם. אציגה

פה ממנו ארבעה וחמשה כסעפי. למען

עיני הרואה המה יביטו יראו כם. כי לא

בכלי דעת ידוברו. ומהם יקיש על השאר

כי לא על ציור רק יתוארו. והי' כאשר

יטיבו בעיני הרואים ואשיגה בנקל על

ידיהם. לאסוף ולכנוס מהר את אשר הוצאתי

עליהקונטרס הזה. אזי אמחר אחיש מעשי.

ולא אתמהמה אף כמעט רגע. מלגמור גם

הקונטרס הנ"ל כולו. אף גם יתר קונטרסי

מן מילי דבריחותא. עם דברי טובים

ונכוחים רבים ונכבדים מאלה :

מנין חידות

חידה א

יטוב על מלת זיתים לתבוא מספרה . שהיא עולה

467 . ולבוא מהם כחמסר מלוח 77 שמן .

שהם עולי' בחמסר 423 . או שאר בידך מספר 44 . שהם מספר

נרות חנוכה בכללם . וכן מלת 7 לאות יטוב על ה' הנעשית בקשר

תפילין של יד . אשר מספרה 10 . ואם תמך אותה אל מלת יד' שהיא

עולה כחמסר 34 . עולה יחד מספר 44 כחמסר מרוב חנוכה . ונושא

המליצה יובן מעליו :

חידה ב

יטוב על ארץ אשר הוא ה' הממלא' בנ' . ומלת ארץ

כחמסר 45 . ואם תשמוקק לדשא ארזות מנבוא נמות

מספרם . אוי חנוכה מספר ארבעים 40 . ושאך בידך רק 5 . וכחמסר

74 דהיינו 31 תוסוף עליו . או יפלו בידך מספר 30 . שהם מספר

נרות חנוכה לבד' מכלעדי המשמשים : או יטוב על מלת ב'ן שהיא עולה

53 . ומנחה ממנה מספר ארבעי' 40 . ומספר 74 תוסוף עליו

דהיינו 31 . ויעלה בידך 44 . כחמסר נרות חנוכה בכללם : ונושא

המליצה הוא על שומר הגן האובן מקדם דהיינו חזק לבן (וכמו שביאר

רש"י פ' בראשית' בפ' וישכן מקדם) לשם פלי' השמטו' למתהלך בה .

והאומנם . הודעה לו להלך בתוכו ולסובב על כל נרות רגלו . הנה

לקטוף מלילותיו ולקטף אותותיו . לא ימתן לו רשיון . ולא יתכן כי יכספה נפשו

אלי' . ואם יצבור עלי' מהראוי לו להכותו . ועם זאת אל יהי' אכזרי .

וזלת יעשה כחוק תודעתו ורק ארבעי' יכנו כו' :

חידה ג

יטוב על ראשי תיבות של מלות חודש ניסן וגם כסליו

התשיעי . שהם תיבת חנוכה . ובה יהי' לכן

שמה לקיים האזהרה מבני המדברות . להלליק בערב בכל לילותי' יחד

כחמסר מלת יד' שהיא עולה 44 . כחמסר נרות חנוכה בכללם :

ונושא המליצה הוא בדרך פשוטי . כי תהי' אך שמה ועוב לב כהגיע

תור חודש ניסן וחודש כסליו התשיעי . (מלת התשיעי יטוב אל

הכתוב . זכרו' א' ח' בארבעה לחודש התשיעי בכליו) . לראר המה

ימי שמה וגיל . להצבור הימים והנפלאות הנעשים לאבותינו אז

צבת ההוא . ולסיבותם אל תמנעו מלמלאות צינך חדה :

מנין חידות

חידה ד. יסב על ר"ת של שמונת המדעים כולם הם מן ניסן
 הם מן אייר הם מן סיון וכן כולם. כי יסודו
 במספר וזאת תראה לא תתעורר. (מנחת קולב אל המורה ולא
 יתעורר). העולים יחד מספר 1251. וזוהי נכות מזה במספר סופי
 עינות של המדעים כולם מן ניסן 7 מן אייר 7 מן סיון 7 מן עינות
 וכך כולם העולה יחד מספר 1014. ומצדף לנכות עוד מספר היבית

ניסן שמו המדע הראשון להוציא מספרו כולו בעולה 170. אף
 גם מצדף לנכות עוד חמשה וסוף אשר לא יתעורר כלל
 במספר הר"ת של שמונת המדעים בעולה במספר 23. ואם
 תבדיל מן המספר הר"ת הג"ל בעולה 1251 —
 סך מספר של המ"ה הג"ל (1014 —
 גם חמשה ניסן — — (170 —
 אף גם חמשה ועוד — — 23 — 44 —
 הלא יסוד צידך מספר — 44 במספר גרות המורה כללם. ונשא
 המעלה. מי אלבו פתח להשגיל ביה. הוא יעשה ויבונה. לזוה
 מהר על מכוה :

חידה ה. יסב על ר"ת של חמשת קביות אבותיו הוא. כי כל
 בני אדם גם בני אדם. גם פועל דוק. כולם
 כאשר יציעו ידאו גם וימזונו מספרם הלא ימלאו כי עולים במספר 36
 במספר גרות המורה לזו. ונשא המעלה הוא. כי מי שזנו ד' כי
 הוא בעצמו פועל טוב שומר הם. רואה יסוד. גם עובר גם כבוד
 יתן לו חמשת המגביהי לזבה. הלא לזה יענו במחולות. כי ראש
 לכולם הוא. והכל על פיו ילא הוא אחר יסוד :